

GESCHIEDENIS VAN ANTWERPEN.

Volgende onderwerpen kunnen aan bod komen. De lijst kan naar willekeur ingekort of uitgebreid worden.

1. De legende van Brabo en Antigoon
2. Het historische ontstaan van Antwerpen: handelsplaats van het Heilige Roomse Rijk op de grens met het Frankische Rijk.
  - a. De Noormannen en hun invallen langs de Schelde (uitvoerig vertellen, met afbeeldingen van Vikingschepen). De Zakstraat en de Mattestraat. (Laten terugvinden op hedendaagse kaart)
  - b. De eerste stenen gebouwen: de burcht. Bij wandeling laten zien wat er nog van overschiet.
3. De eerste omwalling: de grachten (Burchtgracht). Hier kan je bijvoorbeeld vertellen over Godfried van Bouillon die toen markgraaf was van Antwerpen.
4. De eerste stad binnen de RUIEN. Suikerrui, Kaasrui, Jezuïetenrui, Minderbroedersrui, St-Paulusstraat. Dit laten tekenen en laten terugvinden op een hedendaagse kaart van Antwerpen. Dit kun je ook wandelen. Verhaal over de Poesje (bij het Vleeshuis).
5. De eerste stadsuitbreiding rond 1200: DE VESTEN. Sint-Jansvliet, Steenhouwersvest, Lombardenvest, Wiegstraat, Sint-Katelijnevest, Kipdorp, Minderbroedersrui. Teken en laten terugvinden op hedendaagse kaart. Wandelen
6. De Spaanse omwalling, de LEIEN. Verhaal Opsinjoorke en andere verhalen.
7. De Onze-Lieve-Vrouwekathedraal en het Groenkerkhof. Verhaal Lange Wapper en de twee kerstekinderen. Tekening van de kathedraal (van de toren).
8. Het stadhuis (en andere bekende renaissancegebouwen). (Verhaal Lange Wapper en de graanopstand)
9. Het Zuidkasteel en ontwikkeling van 'het Zuid'. Herkennen op de kaart van Antwerpen. Het Vlinderpaleis.
10. Plantijn en Moretus
11. Keizer Karel, de jaarmarkten, 1585: de verovering van Antwerpen door Farnese en de uittocht van duizenden Antwerpenaren .
12. Het standbeeld: De Schelde Vrij (vlakbij de school op de Marnixplaats)
13. Rubens en andere kunstschilders (bezoek aan de Sint-Jakobskerk en de Carolus Borromeuskerk, het Rubenshuis)
14. Napoleon en de dokken (Bezoek aan het Mas – schilderij De Rede van Antwerpen). De ontwikkeling van de haven.
- 15. Rechttrekken van de Scheldekaaien (vanaf 1870)**
16. Hendrik Conscience, Peter Benoit, Nicaise De Keyser; Van Conscience een stuk laten lezen in originele tekst bijvoorbeeld van de Omwenteling van 1830 of van de Loteling. Van Peter Benoit stuk muziek laten beluisteren (bijvoorbeeld oratorium De Schelde). Van Nicaise De Keyser afbeeldingen van schilderijen tonen. De namen van deze drie grote Antwerpse kunstenaars terugvinden in de straatnamen.

17. De Zoo en het Centraal Station
18. Antwerpen binnen de Singel (en de Ring): historische gebouwen en figuren. Folklore, bijvoorbeeld de reuzen van Borgerhout.
19. Beroemde bezoekers in Antwerpen: Albrecht Dürer (tekening van de Werf), Wilhelm Busch (Max und Moritz), Mozart (heeft orgel gespeeld in de kathedraal), ...
20. Beroemde (bekende) Antwerpenaren. Bijvoorbeeld Willy Vandersteen, Patrick Janssens, Bart de Wever, Ferre Grignard (laten luisteren en/of tekst noteren van Ring, ring, I've got to sing; The drunken sailor), Wannes Van de Velde (laten beluisteren, video-opnames tonen, liedtekst noteren).
21. Mariabeelden in Antwerpen (laten opzoeken in boeken, internet, op stratenatlas aanduiden, een tekening maken) (er staan 164 Mariabeelden op straathoeken, verspreid over de stad)
22. Diamant in Antwerpen
23. Antwerps liedboek
24. Andere ... **(bijvoorbeeld facetten uit "De zomer van Antwerpen". De letter A als symbool van Antwerpen).**

VERHALEN

Zo veel mogelijk verhalen brengen als illustratie bij bepaalde gebeurtenissen of periodes. Dit kunnen (korte) verhalen zijn over personen (bv. Brabo, Lange Wapper, Rubens, Napoleon, e.a.) of over gebeurtenissen (sluiting van de Schelde, de Keteloorlog).

WANDELINGEN

Probeer wandelingen te maken waarbij verschillende aspecten aan bod komen. Bijvoorbeeld: wandeling van de ruien met bezoek aan stadhuis, kathedraal, Sint-Pauluskerk, enz.)

2 of 3 wandelingen zijn zeker nodig, maar ze hoeven niet per se tijdens de geschiedenisperiode.

TEKENEN

Illustraties bij teksten (dictees) naar keuze, over het onderwerp. Dus illustratiemateriaal voorzien in de klas in boeken (kinderen kunnen ook boeken meebrengen) of internet.

Ook waarnemingstekenen voorzien (bijvoorbeeld standbeeld Schelde Vrij kan gemakkelijk getekend worden, staat vlakbij de school).

Mogelijke tekeningen: het oudste stadszegel van Antwerpen (met de burcht, de handjes en sterren). De O.L.Vrouwetoren. Het stadhuis. Het Steen. Het Centraal Station. Een mooie poort (bv Rubenshuis, Jordaenshuis). Vikingschip.

De rede van Antwerpen, gezien vanaf Linkeroever (ter gelegenheid van een wandeling)

Op-Sinjoorke

Kaarten: de ruienstad, de Vesten, de Leien, De Singel.

TEKSTEN

Korte dictees over historische figuren of gebeurtenissen

Eigen teksten (bij voorkeur naar aanleiding van de verhalen die verteld werden).

Overgenomen teksten (bijvoorbeeld liedtekst, opsomming van namen van straten of personen, enz.)

Typisch Antwerpse uitdrukkingen en namen (voor zover deze nog niet aan bod kwamen in de aardrijkskundeperiode). Bijvoorbeeld de bijnaam: Sinjoren (vanwaar komt die naam). Vooral uitdrukkingen nemen die een historische context hebben.

Leesteksten (begrijpend lezen, cursief lezen). Bijvoorbeeld uit Conscience, gedicht van Paul Van Ostaïjen enz.

Het boek: Nello en Patrasj laten lezen.

SCHILDEREN, BOETSEREN

Boetseren (klei): bijvoorbeeld Brabo (zoals op de Grote Markt). Lange Wapper (zoals bij het Steen).

Schilderen: de letter A met de stralen eromheen. De Schelde schilderen (nat-in-nat) gezien vanaf het Mas (geen details schilderen, wel de loop van de Schelde met haar bochten).

FILM, (JEUGD)THEATER

Nello en Patrasj (Dog of Flanders)

Andere ...?

FOTOGRAFIE

Tijdens een stadswandeling opdrachten geven ivm fotografie. Bijvoorbeeld Mariabeelden fotograferen, of oude voordeuren en poorten, of standbeelden.

twee basisprincipes gelden voor het geschiedenisonderricht:

1: je hangt de geschiedenis op aan personen (zoveel mogelijk). Je verhalen over de personen bevatten ineens ook de levenswijze, economie, kunst, enz. van het tijdperk. Dit zijn meestal behoorlijk uitgewerkte verhalen, zeer levendig verteld, zodat de kinderen zich kunnen inleven.

2: je gaat uit van artefacten. Zaken die nu in de omgeving aanwezig zijn en uit een ander tijdperk stammen. Bijvoorbeeld: het standbeeld Schelde Vrij. Of de kaaien langs de Schelde. Of het Zuiderpershuis. Daarbij ga je uit van vragen als: waarom staat dat standbeeld daar? Hoe komt het dat de kaaien zo recht zijn? Wat is een pershuis, waarvoor diende het vroeger, wanneer is het gebouwd? Aan de hand van de vragen die je jezelf stelt, stel je een verhaal op. De een keer kort, een andere keer lang, maar je voorziet ook voldoende ruimte om de kinderen zelf te laten opzoeken (als dat mogelijk is). Pas na behandeling in de klas ga je het monument bezoeken (moet niet altijd binnen zijn, langswandelen kan ook al voldoende zijn). De kinderen stimuleren om op vrije dagen of weekends zelf (met ouders of ter gelegenheid van verjaardagsfeest) een monument of museum te bezoeken.

Je houdt in de loop van je geschiedenisperiode min of meer een chronologische volgorde aan. Om de stadsontwikkeling van Antwerpen te vertellen moet je zeker chronologisch te werk gaan. Als je over beroemde Antwerpenaren spreekt (meer naar het einde van de periode) moet het niet per se chronologisch, maar wijk je best toch niet al te ver af van de chronologische volgorde. Je mag daarbij een rudimentaire tijdlijn gebruiken (op het bord).

Geschiedenisonderwijs is in de vierde klas sowieso WO. Het is niet geschiedenisonderwijs zoals dit in het middelbaar of aan de hogescholen wordt gegeven. Het is vooral verhalende geschiedenis aan de hand van personen en artefacten. Een goed voorbeeld van hoe geschiedenis op deze leeftijd kan gegeven worden is het boek: *De wereldgeschiedenis in een notedop van V.M. Hillyer* (ik wil het wel eens meebrengen, al kun je er niet veel mee doen in deze periode). Een ander goed voorbeeld zijn de boekjes *Historische verhalen (uitg De Sikkel)*, waarin je kunt zien hoe je je verhalen kunt opbouwen. Wellicht heb ik er wel 1 of 2 die over Antwerpen gaan en die je kunt gebruiken. Ik zal eens op zoek gaan in mijn bijkelder.

Een voorbeeld van opbouw van een verhaal:

De oorspronkelijke stadskern: de Burcht. Je vertelt eerst het verhaal van reus Antigoon en Brabo (Romeins soldaat). Daarna vertel je over de ontwikkeling van de burcht zoals die waarschijnlijk in werkelijkheid is verlopen: de handel (marktplaats) op een hoger gelegen stuk grond aan de Schelde, waar ook gemakkelijk schepen (kleine schepen van die tijd) konden aanleggen. De ontwikkeling van de 2 straten: Zakstraat en ... (ben even de naam kwijt). De houten bestrating, de houten huizen, de stallen (varkens, kippen, ossen, paarden - hierover nu nog niet te veel vertellen, want komt uitgebreider aan bod in een van de volgende verhalen over de stadsuitbreiding), de modder enz.. Dan komen de invallen van de Noormannen: beeldend vertellen hoe de drakenschepen plots in de bocht van de Schelde verschijnen en de angst van de inwoners van de burcht. Hoe de Noormannen de burcht platbranden en dan verder trekken landinwaarts in verschillende richtingen: o.a. Ekeren (dat een oudere woonkern was) en kloosters plunderen enz. De heropbouw van de burcht, het graven van de Burchtgracht (levendig vertellen hoe er gegraven werd, met welk materiaal). Godfried van Bouillon (als voorbeeld van een burchtheer) en zijn bezoek aan de burcht (en o.a. hoe hij 's nachts naar het toilet moest - waarbij je natuurlijk vertelt hoe een toilet er in die dagen uitzag). Hiermee is je verhaal afgelopen en als je je goed voorbereid hebt, ben je al snel een half uur aan het vertellen geweest.

Je kunt de kinderen tijdens het verhaal op hun plaats laten zitten, maar je kunt ze ook ergens anders laten zitten. Naar gelang van de waarde van je verhaal (historisch belang) kun je een specifieke locatie kiezen om te vertellen. Nu eens iedereen dicht bij je op een hoopje, dan eens op de overloop, dan eens op de trap aan de kapstokken, dan eens in de foyer, dan eens in de

euritmiezaal (als ze vrij is) of een ander lokaal. Zodat het verhaal kan gekoppeld worden aan de locatie, wat het langetermijngeheugen stimuleert.

Onmiddellijk na het verhaal een tekst dicteren of zelf laten schrijven. Je geeft daarvoor bijvoorbeeld een kwartier tot een halfuur tijd. Nu en dan kun je zulk verhaal laten schrijven vanuit een bepaalde optiek: denk eens in dat jij mee moest graven aan de gracht rond de burcht, vertel wat je allemaal doet en meemaakt. Dit levert soms mooie persoonlijke verhalen op.

Daarna mogen de kinderen aan het werk (liefst niet in een periodeschrift, beter is losse tekenbladen die je verzamelt in een map = portfolio). Ze kiezen illustraties uit boeken, op internet, op bord (je mag zeker regelmatig iets op bord tekenen) en nemen die over. Heb je een gedicht of prozatekst of opsomming: zet die op het bord en laat die overnemen (nadat dit eerst gelezen is - klassikaal - met een woordje uitleg. Cursorische teksten geef je gekopieerd). Intussen kan jij de teksten corrigeren en teruggeven om over te laten schrijven tussen de illustraties of op een apart blad. Je mag de teksten ook laten intikken en printen (kunnen de kinderen thuis doen als het op school niet mogelijk is).

Heb je een mooie tekst of gedicht of lied, dan gebruik je dat de volgende dagen in de opmaat. Je kunt bepaalde korte episodes uit je verhalen ook laten naspelen (geef de kinderen dan ook oefentijd daarvoor), maar doe dit niet te dikwijls: één of twee episodes per periode is méér dan voldoende.

Bepaal voor jezelf wat de kinderen moeten kennen en onthouden. Stel daarover vragen (dagelijks een aantal mondeling in de opmaat). Doe dit ook schriftelijk een paar keer tijdens de periode en zeker op het einde van de periode. Wacht dus niet met een 'toets' tot het einde van de periode, want dan kun je niet meer bijsturen.

Heb je een computer (of enkele computers) ter beschikking, dan kun je de vragen ook in een klein programmaatje zetten en zo individueel laten oefenen (bv met Teach2000).

Denk er aan dat een geschiedenisperiode vooral een taalperiode is. Dus aandacht voor spelling niet uit het oog verliezen.

Zorg ervoor dat je elke dag enkele herhalingsoefeningen voorziet ivm rekenen: de vier hoofdbewerkingen in hoofdrekenen, cijferen en breuken moeten elke dag aan bod komen.

Waar mogelijk gebruik je data om tot rekenen te komen. Bijvoorbeeld leeftijd van bepaalde figuren laten berekenen aan de hand van geboorte- en overlijdensjaar. vraag ook regelmatig naar: Hoeveel jaar is dit of dat geleden (als je een jaartal opgeeft van een bepaalde gebeurtenis).

In aparte lessen kun je boetseren of schilderen.